

Συμμετοχικός προϋπολογισμός από τάξη νηπιαγωγείου: «μια έρευνα δράσης»

ΑΝάτσια Ελευθερία _ Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

Email: elnatsia@gmail.com

Περιγραφή/Εισαγωγή/Περίληψη

Η πραγματοποίηση ενός προγράμματος περιβαλλοντικής αγωγής από τα παιδιά ενός νηπιαγωγείου στα Ιωάννινα για την αναβάθμιση του αύλειου χώρου του σχολείου τους με την εφαρμογή διαδικασιών συμμετοχικού σχεδιασμού, εξελίχθηκε σε συμμετοχή τους με πρόταση στο πρόγραμμα Συμμετοχικού Προϋπολογισμού που υλοποιούσε την περίοδο εκείνη ο Δήμος Ιωαννιτών και που αφορούσε τον χώρο πλησίον του σχολείου τους και τη γειτονιά τους. Η συγκεκριμένη έρευνα δράσης έλαβε χώρα στα Ιωάννινα το 2019 από τον Ιανουάριο έως και τον Ιούνιο, ενώ συμμετείχαν τα παιδιά του ολοήμερου τμήματος του νηπιαγωγείου. Η πρόταση περιλάμβανε την παρούσα κατάσταση (κείμενο-φωτογραφίες), την παρουσίαση της ιδέας, τον στόχο της ιδέας, τα προβλήματα που επιλύονται, αλλά και ενδεικτικό Προϋπολογισμό. Προτάθηκε η δημιουργία πεζοδρομίου έξω από το σχολείο για ασφαλή διέλευση, η δημιουργία ράμπας για πρόσβαση αναπήρων στον χώρο του σχολείου, η αλλαγή της εισόδου στον αύλειο χώρο του σχολείου για μεγαλύτερη ασφάλεια, η διαπλάτυνση του δρόμου, η τοποθέτηση πινακίδων για την ενημέρωση των οδηγών αυτοκινήτων για την ύπαρξη του σχολείου, η τοποθέτηση κάδων σκουπιδιών αλλά και κάδων ανακυκλώσιμων υλικών, η δημιουργία πάρκου αναψυχής, με χώρο πρασίνου, χώρους άθλησης και παιχνιδιού, παιδική χαρά και πρόβλεψη καθισμάτων.

Θεωρητικό Πλαίσιο/Βιβλιογραφική Ανασκόπηση/Υπόβαθρο

Τα παιδιά σήμερα αναγνωρίζονται ως ομάδα με ιδιαίτερες ανάγκες οι οποίες θα πρέπει να εκφράζονται μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες. Αναδεικνύεται δηλαδή ο ρόλος του παιδιού ως δρών υποκείμενο το οποίο συμμετέχει ενεργά στη λήψη αποφάσεων για θέματα που το αφορούν, με αποτέλεσμα να τίθενται οι βάσεις για τη διαμόρφωση του ενεργού πολίτη. Η συμμετοχή ορίζεται ως μια διαδικασία όπου ένα άτομο λαμβάνει μέρος σε μια δραστηριότητα ή ειδικότερα στις λήψεις αποφάσεων όπου του δίνεται η ευκαιρία να εκφραστεί, να ακουστεί η γνώμη του και να δοθεί η απαραίτητη προσοχή στις απόψεις και τα ενδιαφέροντά του, ενώ ταυτόχρονα ακριβώς αυτή η δυνατότητα αυξάνει και τις πιθανότητες ενεργητικής συμμετοχής στα παιδιά. Τα παιδιά έχουν περιορισμένες δυνατότητες και ευκαιρίες να εκφράσουν τις ανάγκες τους και να ακουστούν από τους ενήλικες, άλλωστε και η πολιτική τους δύναμη εκφράζεται έμμεσα μέσω των ενηλίκων. Οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς οφείλουν να τα εκπροσωπούν και να ασκείται κατά αυτό τον τρόπο το δικαίωμά τους να εκφράζουν την άποψή τους για ζητήματα που τα αφορούν.

Η πόλη αποτελεί για τα παιδιά, αλλά και για τον κάθε ενήλικα που ζει σ' αυτήν, το ευρύτερο πλαίσιο χώρου και χρόνου, που συμβάλλει στη διαμόρφωση της κάθε στιγμής της ύπαρξής τους. Τα παιδιά ωστόσο, δεν αντιλαμβάνονται τη σύνθεση του χώρου ως ένα σύνολο και για μεγάλο χρονικό διάστημα έχουν μια αποσπασματική αντίληψη για την πόλη, εστιασμένη περισσότερο σε λεπτομέρειες, όπως το σπίτι τους, ο δρόμος τους, το σχολείο τους, τη γειτονιά τους κ.α. που έχουν σχέση με βιώματα της καθημερινής ζωής τους. Σε αυτό το επίπεδο είναι σημαντική και αποτελεσματική η παρέμβαση με συμμετοχικές διαδικασίες. Η έννοια μιας πόλης φιλικής προς τα παιδιά αναπτύχθηκε στη βάση της εφαρμογής της συνθήκης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα Δικαιώματα των Παιδιών και συγκεκριμένα, ανάμεσα στα άλλα εγγυάται το δικαίωμα όλων των παιδιών για: να επηρεάζουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται για την πόλη, να εκφράζουν τη γνώμη τους για την πόλη που θέλουν, να συμμετέχουν στην τοπική και κοινοτική ζωή, να μπορούν να κυκλοφορούν με ασφάλεια στους δρόμους, να συναντούν φίλους και να παίζουν.

Αποτελέσματα

Τα αποτελέσματα περιλαμβάνουν την σημαντικότητα της ενεργοποίησης και συμμετοχής των παιδιών σε διαδικασίες σχεδιασμού του χώρου που ενισχύουν το αίσθημα του ανήκειν σε μια συλλογικότητα και τους δεσμούς με τον τόπο τους ενώ ταυτόχρονα ενισχύεται η σύνδεση με την τοπική κοινότητα. Επίσης αυξήθηκε η αυτοπεποίθησή τους μέσω της δυνατότητας που τους δόθηκε για παρέμβαση, καλλιεργήθηκε η δεξιότητα λήψης αποφάσεων και η κριτική σκέψη. Οι αλληλεπιδράσεις που έλαβαν χώρα στον χώρο αυτό και στην μικρή αυτή κοινωνία της γειτονιάς ανάμεσα στα παιδιά και το περιβάλλον είναι ουσιαστικής σημασίας για την ωρίμανση των παιδιών σε ενεργούς πολίτες οι οποίοι θα συμμετέχουν στο δημόσιο διάλογο και τη συλλογική δράση στις κοινότητές τους και πάνω από όλα θα σέβονται τον δημόσιο χώρο.

Μεθοδολογία/Σχεδιασμός της Έρευνας

Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν για την συμμετοχή των παιδιών στο σχέδιο δράσης ήταν η μέθοδος project και η προσέγγιση του Μωσαϊκού μέσω της παρατήρησης στο πεδίο, της συζήτησης, της φωτογράφισης, της συνεργασίας σε ομάδες, της πολυτροπικής έκφρασης των παιδιών (χαρτογράφηση)..

Εικόνες

Figure 1 Εικόνα 1: Λιμνάζοντα νερά έξω από την περίφραξη του νηπιαγωγείου

Figure 1 Απουσία ράμπας στην είσοδο του νηπιαγωγείου για πρόσβαση αναπήρων ατόμων

Figure 2 Στενός δρόμος, χωρίς πεζοδρόμια και σήμανση

Βιβλιογραφία/Πηγές

- Στρατηγέα, Α. (2015). *Θεωρία και Μέθοδοι Συμμετοχικού Σχεδιασμού*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: [Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών](http://hdl.handle.net/11419/5428). Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/5428>
- Clark, A. & Moss, P. (2010). *As ακούσουμε τα μικρά παιδιά. Η προσέγγιση του Μωσαϊκού*. Αθήνα: ΕΑΔΑΠ.
- Helm, H.J. & Katz, L. (2012). *Η μέθοδος project στην προσχολική και πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Krappmann, L. (2010). The weight of the child's view (Article 12 of the Convention on the Rights of the Child). *The International Journal of Children's Rights*, 18(4), 501-513.
- Thomas, N. (2007). Towards a theory of Children's Participation. *The International Journal of Children's Rights*, 15(2), 199-218.
- Οικονομίδης, Β. (2011). Το νηπιαγωγείο ως χώρος διαμόρφωσης του δημοκρατικού πολίτη και εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα. Στο Οικονομίδης Β. & Ελευθεράκης Θ. (επ.), *Εκπαίδευση, Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα* (204-246). Αθήνα: Διάδραση.
- Μπότσογλου, Κ. (2010). *Υπαιθριοί χώροι παιχνιδιού και παιδί, Ποιότητα, ασφάλεια, παιδαγωγικές εφαρμογές*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πετρελίδης, Ι. (2015). *Κοινωνιολογία της παιδικής ηλικίας*. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/4744>
- UNICEF, (2023). *Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού*. <https://www.unicef.org/child-rights-convention>

Συμπεράσματα/Μελλοντική Έρευνα

Τα παιδιά έδρασαν βιωματικά, κι όχι ως παθητικοί δέκτες. Από τον προβληματισμό, πέρασαν στη δράση, την ανακάλυψη και τη γνώση, αναπτύσσοντας διαπροσωπικές και κοινωνικές δεξιότητες, σε μια διαδικασία ολοκληρωμένης μάθησης. Η εμπλοκή των παιδιών και των γονέων τους, ως μελών της τοπικής κοινωνίας, αλλά και των εκπαιδευτικών, με την αυτοδιοίκηση, ενεργοποίησαν την σχολική κοινότητα, θέτοντας τις βάσεις για μελλοντική δημιουργική συνεργασία, ενισχύοντας τη δημοκρατία και την άμεση συμμετοχή των πολιτών σε αποφάσεις που τους αφορούν. Η δημιουργία πρότασης στον συμμετοχικό προϋπολογισμό ανέδειξε τη σημασία της σχέσης ανάμεσα στον ειδικό (γονέα/εκπαιδευτικό/αυτοδιοίκηση) και τα παιδιά (χρήστες), με βάση τη δημοκρατική διαδικασία και το κοινό όραμα και στόχο. Όλοι οι συμμετέχοντες και οι συμμετέχουσες βίωσαν αίσθημα ικανοποίησης από τη διαδικασία, μιας και το πρόγραμμα του Συμμετοχικού Προϋπολογισμού δεν συνεχίστηκε από την επόμενη δημοτική αρχή ώστε να υπάρχουν τεκμήρια της εφαρμογής και των αποτελεσμάτων δράσης της συγκεκριμένης πρότασης.

2^ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ

Κατανοώντας και αλλάζοντας την πόλη:
Δημόσιος Χώρος & Περιβάλλον
Ανισότητες & Δημοκρατία

<https://www.participatorylab.org/>